

Н. В. Осадча,
кандидат економічних наук,
м. Дніпропетровськ

МЕТОДИ ФОРМУВАННЯ РЕГУЛЯТОРНОГО МИТНОГО РЕЖИМУ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ

1. Вступ

Формування зовнішньоекономічної політики України здійснюється під впливом багатьох чинників. Вагомий вплив має діяльність Міжнародного валютного фонду, однією з вимог якого є отримання позитивного сальдо торговельного балансу. Коефіцієнт покриття імпорту експортом за статистичними даними Державного комітету статистики у 2006 р. становив 1,12, а потім став від'ємним. У 2008 р. коефіцієнт дорівнював 0,78 [1]. Слід зазначити, що вимоги МВФ суперечать стану зовнішньоторговельної політики країни, яка є членом СОТ. При вступі у СОТ сальдо торговельного балансу в більшості країн перші п'ять років формувалося від'ємним та це явище вважається нормальним, тому виникає необхідність в удосконаленні митної політики в напрямку встановлення рівноваги між активністю експортерів та імпортерів та досягнення певної рівноваги.

Державна митна служба України виконала планові показники 2008 р. вже за дев'ять місяців. Митні збори досягли 75,6 млрд. грн. [2]. Для порівняння обсяги перерахувань Держмитслужби у 2006 р. склали 37,8 млрд. грн., в 2007 р. — 54,1 млрд. грн. Методи досягнення цього результату можна розглянути на прикладі Ужгородської митниці. У 2007 р. на даній митниці було зібрано 80,38 млн. грн. мита за рахунок імпорту при фактурній вартості імпортованих товарів 2,249 млрд. грн., а в 2008 р. мито вже зібрано 160 млн. грн. при фактурній вартості приблизно тій самій (2,399 млрд. грн.). При аналізі причин цього дивного випадку доцільно проаналізувати кількість коригувань митної вартості у 2007 та 2008 рр.

У 2008 р. було виконано в Ужгородській митниці 2695 рішень про коригування митної вартості, що на 209 більше ніж в 2007 р., у результаті чого відбулося збільшення митної вартості товарів на величину 200 млн. грн., що в чотири рази більше, ніж у 2007 р. Тобто імпорт оформлявся ні за представленими декларантами документами щодо ціни виробу, а за шостим методом визначення митної вартості (методом коригування), тобто за існуючим переліком цінової бази Держмитслужби. Ця база формується двома методами:

— визначення середньоарифметичної ціни за всіма деклараціями по певному виду товарів;

— установлення певної межі, нижче якої не можна знижувати митну вартість. Тобто у 2008 р. митна вартість товарів була встановлена за другим методом та імпортери вдвічі більше сплатили мита, що не сприяло також активізації їх діяльності.

З метою збалансування інтересів держави та підприємців необхідно удосконалити технології здійснення зовнішньоекономічних операцій. Найбільше значення мають при цьому режими імпорт, експорт та транзит товарів.

Питаннями дослідження та вдосконалення зовнішньоекономічного регулювання займалися такі вчені-економісти: І. Бережнюк [3], М. Бліхар [4], О. Гребельник [5], О. Лук'яненко [6], Б. Росінський [7] та М. Шестакова [8], О. Крестьянінов [9], Є. Додин [10], І. Смирнов [11], В. Васенко [12], В. Науменко, П. Пашко, В. Русков [9] тощо. Кожний з учених зробив вагомий внесок у вдосконалення митного регулювання, але вони не розглядали механізми застосування митних режимів як комбінації стимулів та обмежень.

2. Завдання

Метою статті є аналіз поняття режим та розробка механізму формування регуляторного режиму у відповідності до вимог зовнішнього та внутрішнього середовища, визначення підходів, принципів та методів щодо оптимізації бізнес-процесів в управлінні зовнішньоекономічною діяльністю, розробка рекомендацій щодо підвищення якості роботи Державної митної служби України за допомогою організації її роботи на підставі процесного підходу та впровадження в її роботу стандартів якості ISO 9000.

3. Результати досліджень.

Державне регулювання економічних відносин здійснюється з допомогою регуляторних режимів, серед яких доцільно виділити митні режими. За їх допомогою формується митна політика держави, через яку та реалізує свої основні функції щодо лібералізації або протекціонізму в зовнішньоекономічній політиці.

Формування кожного митного режиму здійснюється під впливом багатьох складових. На митні режими впливають і інтереси підприємців, й інтереси держави, тому кінцевий результат зовнішньоекономічної діяльності формується під впливом багатьох чинників.

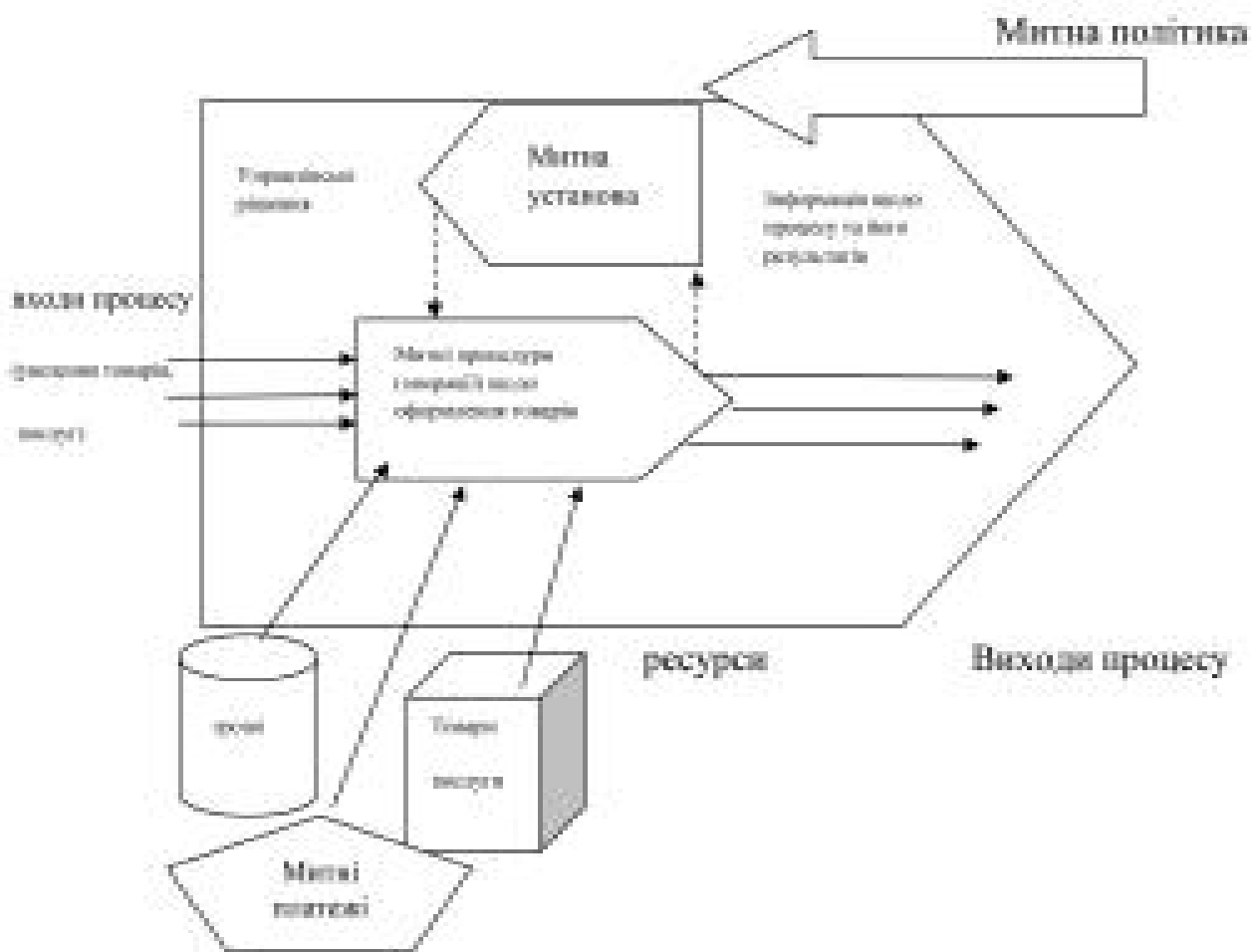

Рис. 1. Схема бізнес-процесу управління зовнішньоекономічною діяльністю

Найбільші надходження до Держбюджету здійснюються за рахунок саме експорту та імпорту, тому формування алгоритму їх побудови є найбільш доцільним у рамках цього дослідження.

З метою вдосконалення якості здійснення зовнішньоекономічних процесів доцільно використовувати загальну теорію формування бізнес-процесів організації та розглянути митні режими з погляду процесного підходу. До основних принципів формування бізнес-процесів у митній системі можна віднести:

- цілеспрямованість управління (управлінський процес має завжди орієнтуватися на вирішення конкретних проблем, які існують у митній системі, та виконання конкретних завдань);

- функціональна соціалізація в поєднанні з універсальністю (суть цього принципу полягає в тому, що до кожного об'єкта управління митним органом повинен застосовуватися свій підхід, який враховує його специфіку);

- послідовність управлінських процесів (кожний управлінський процес будується згідно з принци-

пом послідовності, тобто елементи чи стадії, з яких він складається, мають йти один за одним у певному порядку);

- забезпечення відповідності прав, обов'язків та відповідальності (перевищення прав порівняно з обов'язками призводить до управлінського свавілля. Це паралізує ділову активність);

- забезпечення загальної зацікавленості всіх учасників управління митним органом в досягненні мети (досягається шляхом матеріального та морального заохочення працівників митних органів, а також максимального залучення виконавців до процесу підготовки рішення на різних стадіях роботи);

- всебічне забезпечення змагальності учасників управління (заохочення конкуренції й заміщення посад у сфері управління митним органом).

- управлінські процеси в митній службі мають будуватися на таких методах операційно менеджменту: організаційних, адміністративних, економічних, соціально-психологічних [10].

Концептуальна система управління зовнішньо-

економічною діяльністю як бізнес-процес подана на рисунку 1. Тобто є продукти, послуги, є певний процес митного оформлення, кінцевий результат, на який впливає митна політика та стратегії Державної митної служби України, власник процесу (митна установа).

При цьому технологією процесу є певний алгоритмічний порядок здійснення митних процедур, який повинен бути оптимізований.

Для того, щоб управляти бізнес-процесами будь-якої організації, необхідно здійснити класифікацію процесів та визначити правила виділення процесів. Процес містить ряд елементів, поміж яких головними є власник процесу, технологія процесу, система показників процесу, управління процесом, ресурси процесу.

Власником процесу є посадова особа, яка має в своєму розпорядженні ресурси процесу з певними правами, зоною відповідальності та повноваженнями. Можна сказати, що власниками процесів у митній системі є начальники відділів, які організують управління зовнішньоекономічними операціями. Так, начальник вантажного відділу управляє певними операціями щодо експорту та імпорту товарів, начальник відділу митної вартості відповідає за правильність визначення митної вартості товарів.

Основними ресурсами бізнес-процесів управління зовнішньоекономічною діяльністю є документація, яка регламентує управління ресурсами (персоналом, обладнанням, інформацією, зв'язком).

При цьому технологією процесу є певний алгоритмічний порядок здійснення митних процедур, який повинен бути оптимізований. Необхідно також зазначити ще такий елемент управління бізнес-процесом експортно-імпорتنних операцій, як систему показників оцінки ефективності, яка включає обсяг операцій, темпи зростання, співвідношення імпорту з експортом, структуру (якість) експорту, імпорту, величину правопорушень митних правил (контрабанду) тощо.

Усі процеси в митній системі можна класифікувати як основні та допоміжні. До основних процесів належить діяльність, яка пов'язана з митним оформленням та контролем, до допоміжних належить обслуговуюча діяльність (митна статистика, формування архіву).

Для того, щоб управляти бізнес-процесом регулювання митними режимами, на Державну митну службу України покладені такі завдання:

- участь у формуванні та забезпеченні реалізації державної політики в галузі митної справи;
- забезпечення захисту економічних інтересів України;
- виконання вимог законодавства з питань митної справи, здійснення контролю за додержанням таких вимог митними органами, спеціалізованими мит-

ними установами та організаціями, юридичними і фізичними особами;

- організація і забезпечення здійснення митного контролю та митного оформлення товарів і транспортних засобів, що переміщуються через митний кордон України, удосконалення митних процедур з метою створення сприятливих умов для прискорення товарообігу та пасажиропотоку через митний кордон України;

- забезпечення контролю за дотриманням правил переміщення валютних цінностей через митний кордон України;

- забезпечення своєчасної та в повному обсязі сплати до державного бюджету податків і зборів (обов'язкових платежів), контроль за справлянням яких покладено відповідно до законодавства на митні органи, у разі ввезення (пересилання) товарів і транспортних засобів на митну територію України або їх вивезення (пересилання) з митної території України;

- застосування заходів митно-тарифного та нетарифного регулювання зовнішньоекономічної діяльності, забезпечення дотримання передбачених законодавством заборон та обмежень щодо переміщення окремих видів товарів через митний кордон України;

- організація та проведення у межах своїх повноважень боротьби з контрабандою і порушенням митних правил;

- здійснення разом з іншими уповноваженими органами виконавчої влади заходів щодо сприяння захисту прав інтелектуальної власності;

- сприяння у межах своїх повноважень захисту прав споживачів товарів;

- здійснення контролю за діяльністю підприємств, які надають послуги з декларування товарів і транспортних засобів, перевезення та зберігання товарів, що переміщуються через митний кордон України чи перебувають під митним контролем та виконують інші операції;

- забезпечення розвитку міжнародного співробітництва в галузі митної справи та виконання зобов'язань, передбачених міжнародними договорами України з питань митної справи [18].

Для управління бізнес-процесом зовнішньоекономічної діяльності Державна митна служба України виконує такі функції:

- 1) організовує та контролює діяльність митних органів, спеціалізованих митних установ та організацій;
- 2) організовує взаємодію митних органів з іншими органами виконавчої влади, які здійснюють передбачені законодавством види державного контролю товарів і транспортних засобів у пунктах пропуску через державний кордон та в зонах митного контролю на митній території України;
- 3) уживає разом з іншими органами виконав-

чої влади заходи щодо недопущення незаконного вивезення за кордон культурних цінностей; недопущення переміщення через митний кордон України товарів, які не відповідають вимогам якості та безпеки, а також контрафактних товарів; запобігання контрабанді, порушенням митних правил та їх припинення;

4) проводить дізнання у кримінальних справах про контрабанду, здійснює провадження в адміністративних справах про порушення митних правил та контролює проведення такої роботи регіональними митницями;

5) веде митну статистику, визначає відповідно до міжнародних норм методологічні засади митної статистики зовнішньої торгівлі та спеціальної митної статистики;

6) забезпечує функціонування єдиної автоматизованої інформаційної системи митної служби;

7) здійснює контроль за своєчасністю, достовірністю, повнотою нарахування податків, зборів (обов'язкових платежів), контроль за справлянням яких відповідно до законодавства покладено на митні органи; правильністю визначення митної вартості товарів, що переміщуються через митний кордон України; правильністю визначення країни походження товарів, що переміщуються через митний кордон України;

8) проводить верифікацію (установлення достовірності) сертифікатів про походження товарів з України;

9) забезпечує ведення Української класифікації товарів зовнішньо-економічної діяльності;

10) уживає заходів для погашення податкових зобов'язань чи податкового боргу;

11) розробляє та впроваджує за рахунок бюджетних коштів, передбачених для утримання митної служби, сучасні технології здійснення митного контролю й митного оформлення, нові види митного забезпечення, засобів ідентифікації товарів і транспортних засобів, здійснює контроль за їх застосуванням митними органами;

12) забезпечує в межах своїх повноважень реалізацію державної політики у сфері охорони державної таємниці, здійснює контроль за її збереженням у митній службі;

13) реалізує у межах своїх повноважень державну кадрову політику, організовує та забезпечує проведення підготовки, перепідготовки та підвищення кваліфікації працівників митної служби;

14) здійснює у межах своїх повноважень заходи щодо запобігання та протидії проявам корупції, хабарництва та інших службових зловживань у митній службі;

15) бере участь у підготовці проектів програм

розвитку митної справи, соціального захисту працівників митної служби;

16) створює, реорганізує та ліквідує регіональні митниці, спеціалізовані митні установи та організації;

17) організовує роботу із спорудження, облаштування, утримання і проведення ремонту пунктів пропуску для автомобільного сполучення через державний кордон;

18) виконує відповідно до законодавства функції з управління об'єктами державної власності, що належать до сфери її управління;

19) видає документи, необхідні для діяльності митного брокера, митного перевізника, відкриття та експлуатації митних ліцензійних складів, магазинів безмитної торгівлі, погоджує питання щодо відкриття вантажних митних комплексів, автопортів, автотерміналів, веде облік виданих митними органами документів, необхідних для відкриття та експлуатації складів тимчасового зберігання, здійснює контроль за діяльністю зазначених суб'єктів;

20) вирішує питання, пов'язані з гарантуванням доставки товарів, які перебувають під митним контролем, до митних органів призначення, організовує контроль за доставкою зазначених товарів до митних органів призначення, взаємодіє з митними перевізниками, об'єднаннями митних перевізників, експедиторів, незалежними фінансовими посередниками, страховими організаціями та фінансово-кредитними установами;

21) організовує та контролює діяльність митних органів з питань ведення обліку розташованих у зоні їх діяльності суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності;

22) проводить перевірку своєчасності, достовірності, повноти нарахування податків і зборів (обов'язкових платежів), які відповідно до законів проводяться під час переміщення товарів через митний кордон України;

23) здійснює внутрішній фінансовий контроль за цільовим та ефективним витрачанням бюджетних коштів, зберіганням державного майна, достовірністю ведення бухгалтерського обліку в митних органах, спеціалізованих митних установах та організаціях;

24) забезпечує гласність у діяльності митної служби, інформує в установленому законодавством порядку суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності та громадян з питань митної справи, встановлює та підтримує офіційні відносини консультативного характеру із суб'єктами зовнішньоекономічної діяльності;

25) укладає в установленому порядку міжвідомчі договори з митними органами інших держав, проводить у межах своїх повноважень переговори та консультативну роботу з підготовки міжнародних договорів з питань митної справи, готує пропозиції щодо

укладення таких договорів, а також припинення або зупинення їх дії;

26) здійснює разом з митними органами інших держав заходи щодо удосконалення процедури пропуску через державний кордон товарів і транспортних засобів, їх митного контролю та митного оформлення;

27) забезпечує взаємодію митних органів з іншими органами виконавчої влади та митними органами інших держав, надсилає відповідно до укладених договорів митним органам таких держав запити щодо проведення перевірки документів, поданих суб'єктами зовнішньоекономічної діяльності при митному оформленні, забезпечує виконання міжнародних договорів України про взаємну допомогу в митних справах [11].

З метою підвищення якості проведення зовнішньоекономічних операцій в роботу Державної митної служби України доцільно впровадити систему менеджменту якості, основні положення якої визначені в стандартах ISO 9000. Формування системи управління якістю будь-якої організації залежить від цілей, які ставить організація, специфіки, практичного досвіду. Тому мета міжнародного стандарту ISO 9000 «Загальне управління якістю і стандарти забезпечення якості» містить такі положення:

— визначення відмінності та взаємозв'язку між основними поняттями в галузі якості;

— дати рекомендації для вибору і використання серії стандартів ISO в системі якості, які можуть служити для внутрішнього використання в організації при вирішенні завдань загального керівництва якістю (ISO 9004) і для використання у зовнішніх стосунках щодо питання забезпечення якості (ISO 9001, ISO 9002 ISO 9003) [10].

Згідно із стандартом ISO 9000 в галузі управління якістю перед Державною митною службою України стоять такі завдання: служба повинна досягати та підтримувати якість роботи на рівні, який забезпечує задоволення держави та підприємця (критерій задоволення інтересів держави та підприємця можна визначати за допомогою методів статистичного дослідження, марковських процесів обслуговування, теорії черг, теорії ігор); організація повинна забезпечити впевненість свого керівництва в тому, що запланована якість досягається та підтримується на запланованому рівні.

Єдиної стратегії впровадження системи менеджменту якості для організації не існує. Кожна організація залежно від своєї специфіки вибирає стратегію. Для Державної митної служби України довгостроковими цілями системи менеджменту якості можуть бути зниження управлінських витрат, забезпечення позитивної динаміки зовнішньоекономічних операцій (збільшення покриття експорту імпортом), збільшен-

ня митних надходжень, збільшення активності підприємницької діяльності, покращення якості експортних операцій. Довгострокові цілі Держмитслужби в галузі якості можуть бути надані у вигляді окремих цілей чи їх системи. Для кожної цілі необхідно розробити програми, у яких встановлюються заходи та ресурси, які необхідні для досягнення мети; посадова особа, яка відповідальна за реалізацію програми; терміни її реалізації та результат, що очікує організація.

Цей підхід доцільно використовувати для планування результатів терміном два-три роки, тому що при нестабільності існуючих умов сформулювати цілі на більш довгий період неможливо.

Створення системи менеджменту якості доцільно розглядати як проект, тобто унікальний процес, який складається із сукупності скоординованих та контрольованих дій, які здійснені для досягнення мети. Початковий етап виконання будь-якого проекту організаційний. Організаційна робота зі створення системи менеджменту якості, яка відповідає стандартам ISO 9000, важлива й з психологічного погляду. Відомо, що організаційні зміни, до числа яких належать стандарти ISO, очікувані результати приносять не завжди швидко. У цьому випадку отриманий ефект відносять до попередніх заходів. Наявність сформованих цілей дозволить показати зв'язок поміж внесеними змінами та отриманими результатами. Розробку стратегії впровадження стандартів ISO 9000 необхідно здійснювати за участю і керівників митних установ, і центрального апарату управління.

Для того, щоб впровадити систему менеджменту якості, Державна митна служба на першому етапі повинна здійснити такі кроки:

1. Визначити процеси, які необхідні для менеджменту якості та їх застосування в організації.

2. Визначити послідовність цих процесів та їх взаємозв'язок.

3. Визначити критерії та методи, які необхідні для забезпечення впевненості, тому що ці процеси та управління ними є результативним.

4. Забезпечити впевненість у наявності ресурсів та інформації, які необхідні для підтримки ходу реалізації цих процесів та їх моніторингу.

5. Здійснити спостереження, вимір та проведення аналізу цих процесів.

6. Реалізувати заходи, необхідні для досягнення запланованих результатів та покращення цих процесів.

У формуванні системи менеджменту якості в роботі Держмитслужби доцільно використовувати такі загальні принципи менеджменту якості: лідерство керівника, процесний підхід, постійне покращення, прийняття рішень на підставі фактів, взаємовигідні відносини з суб'єктами зовнішньоекономічної діяльності.

Рис. 2. Довгострокові цілі Державної митної служби в галузі якості

Ефективна діяльність системи менеджменту якості багато в чому залежить від того, наскільки вона документована. Нова версія стандартів ISO допускає для організації більшу (порівнянно з версією 1994 р.) гнучкість при виборі шляху, яким вона повинна здійснювати документозабезпечення системи. Важливо, що стандарт ISO 9001 вимагає не системи документів, а документованості системи менеджменту. Такий підхід дозволяє уникнути бюрократизації системи, яка виражена в створенні занадто великої кількості документів, які в підсумку не працюють чи заважають взагалі працювати. Основними об'єктами документування в системі менеджменту якості є процеси. Документування процесів сприяє досягненню їх відповідності встановленим вимогам, забезпеченню відновлення, оцінювання їх результативності та ефективності, досягненню рівня необхідної підготовки персоналу.

Більшість вітчизняних організацій використовують при створенні документів систем менеджменту якості багато текстових описів. Такі документи, як правило, виходять громіздкими та сповільняють їх сприйняття та перевірку. Чим складніший процес, тим більша вірогідність того, що текстовий документ буде великим. Тому виникає необхідність вдосконалення документообігу та пошуку відповідної сучасним вимогам форми документів, яка б визначала порядок та правила здійснення процесів.

Цей документ повинен бути логічним та простим

у побудові, містити мінімум текстових описів, бути наочним та зрозумілим для сприйняття. Для цього доцільно використовувати графічні форми, наприклад, **карти процесів**, які складаються з його характеристик, та **алгоритму процесу**, який описує послідовність операцій процесу.

Координування бізнес-процесів повинно будуватися на таких принципах менеджменту якості: лідерство керівника, процесний підхід, системний підхід до менеджменту, постійне покращення, прийняття рішень, які основані на фактах, взаємовигідні відносини з декларантами.

У системі менеджменту якості митниці необхідно впровадити внутрішній митний аудит. При цьому його проведення повинно бути закріплено документально. Діяльність внутрішніх аудиторів може бути ефективною в тому випадку, коли результати аудиторських перевірок сприяють покращенню окремих процесів та системи менеджменту якості в цілому. Це може бути досягнуто лише тоді, коли фахівцями, які здійснюють перевірку, виступають як аудитори, так й експерти. Експерт-аудитор повинен не тільки виявляти причинно-наслідкові зв'язки у пошуку рішень щодо усунення потенційних невідповідностей. Внутрішній аудитор повинен знати, як проводяться аудиторські перевірки, аналізувати отримані результати та розробляти план заходів щодо покращення результатів роботи. Тому доцільно впровадити в систему роботи Держ-

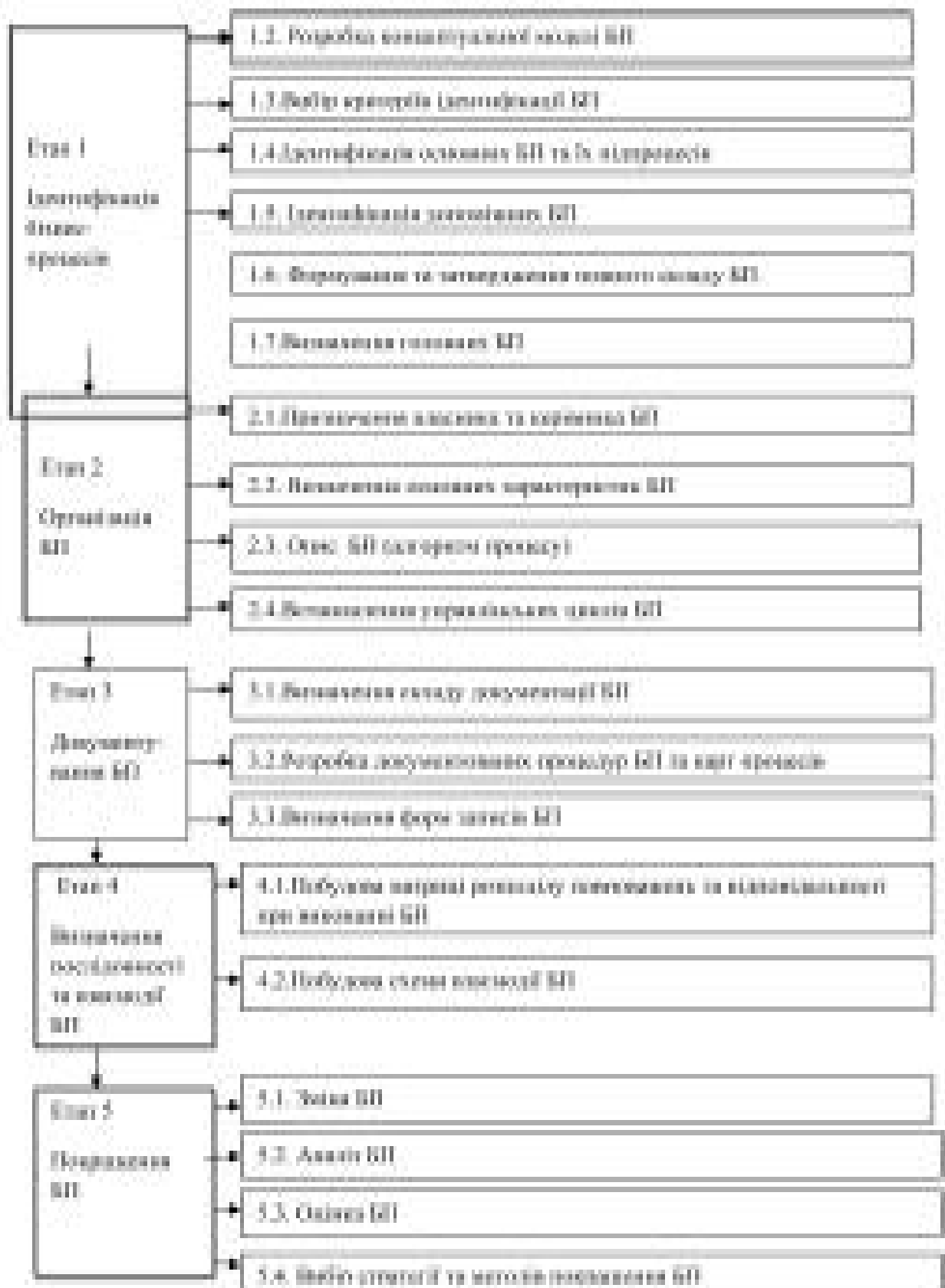

Рис. 3. Етапи реалізації процесного підходу в Держмитслужбі [12].

митслужби штатних аудиторів, котрі керуватимуть процесом управління якістю роботи митниць.

Керівництву митних органів для впровадження системи управління якістю необхідна програма дій. Програма побудови в митниці мережі процесів та управління ними надана в п. 4.1. ISO 9001:2000. При впровадженні системи управління якістю організація повинна:

1. **Виявляти процеси** — визначати об'єкти управління, з яких складається організація, визначати, скільки таких об'єктів повинно бути на митниці, чим вони займаються.

2. **Визначити їх послідовність та взаємозв'язок** — необхідно з'ясувати, у якій послідовності виконуються основні та допоміжні процеси, як вони взаємопов'язані, що виробляє кожен з процесів, кому та в якому вигляді передає.

3. **Визначити критерії та методи виміру результатів процесу** — побудувати систему забезпечення власника процесу інформацією щодо ходу процесу. Визначити, за якими методиками та показниками будуть вимірятися для того, щоб можна було оцінити ступінь ефективності кожного з процесів та управління ними. Установити критерії оцінки для кожного з показників.

4. **Забезпечити наявність ресурсів та інформації** — необхідно встановити, які ресурси та інформація необхідна для отримання результату процесу, забезпечити результат процесу.

5. **Вести аналіз процесів** — керівники всіх рівнів повинні вести аналіз інформації, тобто управління процесами на митниці повинно здійснюватися на регуляторній основі.

6. **Реалізовувати заходи щодо постійного управління результатами процесів** — керівництво митних органів повинно не тільки регулярно аналізувати хід процесів, але й приймати рішення щодо випадків відхилення показників від установлених критеріїв [13].

До основних бізнес-процесів Держмитслужби можна віднести: процес управління імпортом, експортом, транзитом, тимчасовим ввезенням (вивезенням), перебування в режимі митний склад, магазин безмитної торгівлі, переробка на митній території України, переробка за межами митної території України, знищення або руйнування, відмова на користь держави. Отже, в основу класифікації основних процесів покладено інструменти державної митної політики, тобто митні режими.

При впровадженні процесного підходу в роботу Держмитслужби необхідно розробити та впровадити алгоритми дії і підприємця, і митного органу. Алгоритм дії підприємця необхідно розробити відпо-

відно до різних його стратегіях дії. Наприклад, підприємець-імпортер вирішив знизити митну вартість при ввезенні товару, тобто сформувати «сірий імпорт». Підприємець подає у відділ тарифів та митної вартості заповнену митну декларацію, у якій надана занижена митна вартість. Інспектор відділу приймає рішення щодо корегування митної вартості відповідно до середньої встановленої величини. За таких обставин підприємець погоджується, та товар може вільно споживатися на митній території України, чи залишає товар на митному складі та подає позов до суду. У випадку, коли суд приймає рішення на користь підприємця, товар повинен бути оформлений за наданою підприємцем ціною чи митниця може подати апеляцію до суду. У інших обставинах, коли суд приймає рішення на користь митного органу, підприємець може оформити товар згідно з рішенням митного органу щодо вартості товару. У випадку, коли це йому не вигідно, він може перевести товар у режим відмови на користь держави, а за обставин псування товару змінюється режим на знищення (рис. 4). За допомогою алгоритму можна описати інші дії підприємця: контрабанда, оформлення товарів у іншій групі, зміна режиму, збільшення обсягу зовнішньоекономічних операцій.

Найбільш вагомими бізнес-процесами на митниці є процес управління імпортом та експортом. При формуванні зовнішньоторгівельного балансу найбільшого значення набуває саме імпорт, адже експортне мито сплачується тільки з трьох груп товарів та для активізації експортерів необхідна суттєва модернізація виробництва та глобальні рішення з боку уряду (державні позики, збільшення валютного курсу відносно національної валюти). Тому доцільно більш детально розглянути бізнес-процес управління імпортом (рис. 4).

Висновки

Вплив інтеграційних процесів має подвійне значення для економіки України. Для держави в цілому інтеграційні процеси будуть відігравати позитивне значення, оскільки буде існувати єдиний торговельний режим, безмитна торгівля, полегшаться умови комерційної діяльності експортерів та імпортерів на зовнішніх ринках. Але підписання угоди про вступ до СОТ відбувається під час світової фінансової кризи та замість притоку прямих іноземних інвестицій країна потрапила у пастку заборгованості і на державному, і на міжбанківському рівні. Для виходу з такого стану та для підтримки експортерів державі необхідний валютний стабілізаційний кредит, який може надати МВФ. Але однією з головних вимог МВФ є наявність позитивного сальдо торговельного балансу. Досвід інших країн показує, що перші п'ять років країна, яка відкри-

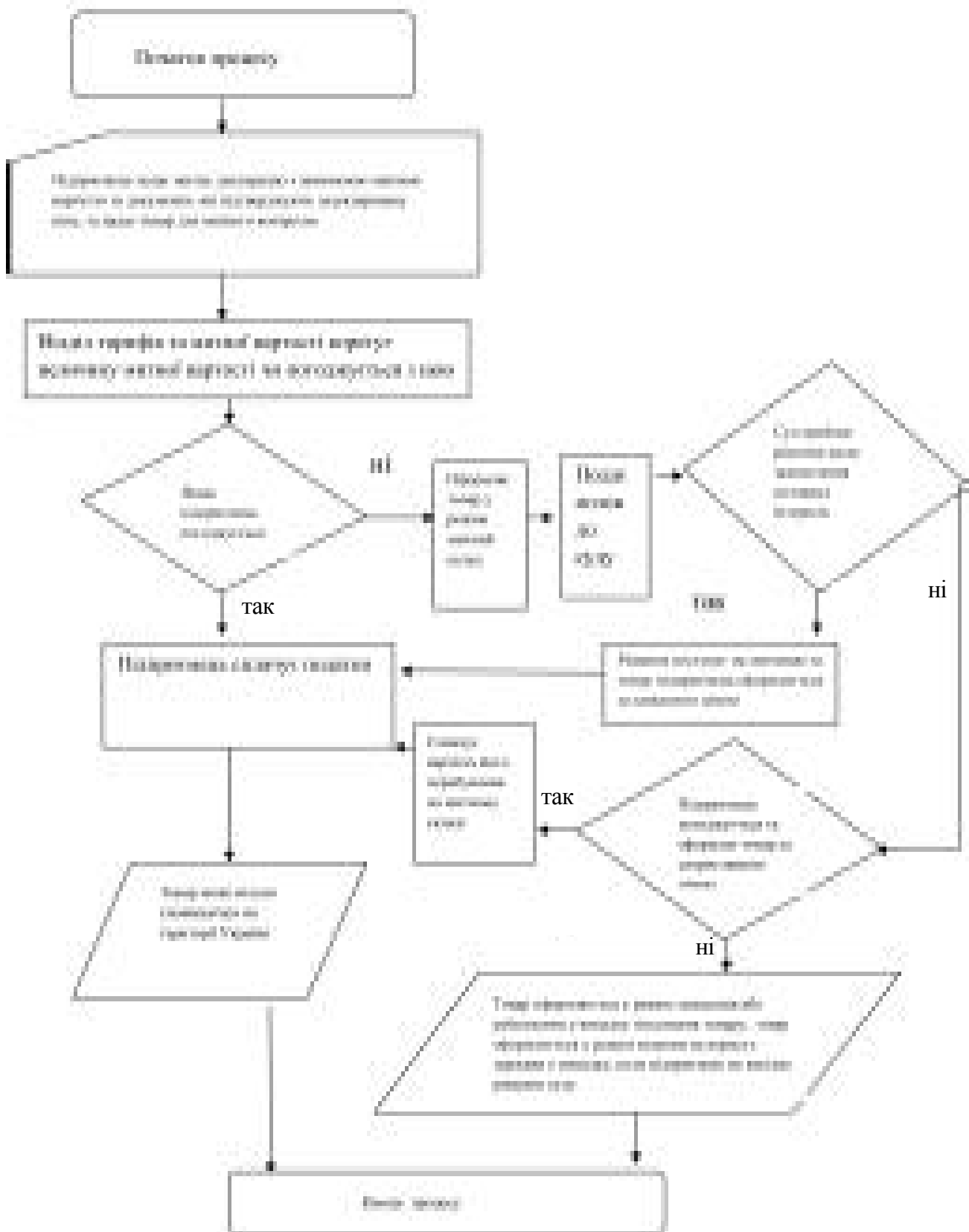

Рис. 4. Алгоритм дії підприємця-імпортера щодо зменшення податкового навантаження шляхом зниження митної вартості товарів

ла свої кордони для імпорту, не може отримати позитивний торговельний баланс.

Тому виникає питання щодо удосконалення технології здійснення зовнішньоекономічних операцій без порушення існуючих домовленостей, які б враховували інтереси держави, експортерів та імпортерів. Найбільше значення має при цьому режими імпорту, експорту та транзиту товарів. У механізм регулювання зовнішньоекономічної діяльності необхідно впровадити міжнародні стандарти якості ISO 9000, які дозволять покращити якість роботи митної системи та використовувати процесний підхід до роботи митних установ.

Побудова оптимальних алгоритмів операцій зовнішньоекономічної діяльності дозволила за допомогою стимулів та обмежень сформуванню найбільш оптимальний шлях впливу на процес формування зовнішньоторговельного балансу. При цьому будуть враховані інтереси держави й підприємця. Це допоможе дослідити та спрогнозувати можливі дії підприємців на зміну стратегічних та тактичних планів роботи Державної митної служби України.

Література

1. **Атанасов В.** Цена кредита МВФ. Пять шагов за три буквы // [Електронний ресурс] / В. Атанасов. — Режим доступу : <http://focus.in.ua/article/63914.html> 2. **Експортно-імпортна** ситуація в Україні за умови впливу світової фінансової кризи. // [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://ukrstat.gov.ua> 3. **Бережнюк І. Г.** Сутність, структура та управлінський зміст митних правил та процедур / І. Г. Бережнюк, А. Д. Вайцешук // Вісник АМСУ. — 2007. — № 4. — С. 8 — 13. 4. **Бліхар М. М.** Митна політика країн ЄС у контексті інтеграції до СОТ: реалії та перспективи для України / М. М. Бліхар // Світове господарство та міжнародні економічні відносини. — 2008. — № 7 (85). — С. 3 — 7. 5. **Гребельник О.** Митна політика в умовах трансформації економічної системи / О. Гребельник // Вісник Академії митної служби України. — 1999. — № 4. — С. 74 — 80. 6. **Лукьяненко Е. В.** Налоговое регулирование международной торговли товарами / Е. В. Лукьяненко. — Донецк : ИЭП НАН Украины, 2007. — 452 с. 7. **Россинский Б. В.** Таможенные режимы по российскому законодательству. Обзор и определение / Б. В. Россинский // Закон. — 2006. — № 6. — С. 5—12. 8. **Шес-**

такова М. О таможенных режимах / М. Шестакова // Право и экономика. — 2006. — № 9. — С. 79 — 88. 9. **Науменко В. П.** Митне регулювання зовнішньоекономічної діяльності в Україні / В. П. Науменко, П. В. Пашко, В. А. Русаков, — К. : Знання. — 2006. — 394 с. 10. **Гевко І. Б.** Операційний менеджмент / І. Б. Гевко. — К. : Кондор, 2005. — 228 с. 11. **Постанова** КМУ Про затвердження положення про Державну митну службу України від 18 липня 2007 р. № 940 // customs.go.ua 12. **Свиткин М.** Практические аспекты внедрения стандартов ИСО серии 9000: 2000 [Електронний ресурс] / М. Свиткин. — Режим доступу: [http:// quality.eup.ru/MATERIALY4/praktic-iso9000.htm](http://quality.eup.ru/MATERIALY4/praktic-iso9000.htm) 13. **Елиферов В. Г.** Бизнес-процессы. Регламентация и управление / В. Г. Елиферов, В. В. Репин. — М. : ИНФРА-М, 2008. — 319 с.

Осадча Н. В. Методи формування регуляторного митного режиму в умовах глобалізаційних процесів

З метою збалансування інтересів держави та підприємців необхідно удосконалити технології здійснення зовнішньоекономічних операцій. Найбільше значення мають при цьому режими імпорту, експорту та транзиту товарів.

Ключові слова: режим, експорт, імпорт, транзит, держава, інтерес.

Осадча Н. В. Методы формирования регуляторного таможенного режима в условиях глобализационных процессов

С целью сбалансирования интересов государства и предпринимателей необходимо усовершенствовать технологии осуществления внешнеэкономических операций. Наибольшее значение имеют при этом режимы импорта, экспорта и транзита товаров.

Ключевые слова: режим, экспорт, импорт, транзит, государство, интерес.

Osadcha N. Methods of forming of regular customs procedure in the conditions of globalization.

With the purpose of balancing of interests of the state and businessmen it is necessary to perfect technologies of realization of external economic operations. The modes have a most value here import, export and transit of commodities.

Key words: mode, export, import, transit, state, interest.